

Asia: VN/ 797/2021

Ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pelastakaa Lasten lausunto kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta. Vuosina 2021–2030 toimeenpantavan ohjelman tavoitteena on luoda Suomeen vahva kyberturvallisuuden ekosysteemi, joka jakautuu neljään pääteemaan: huippuluokan osaamiseen, kiinteään yhteistyöhön, vahvaan kotimaiseen kyberturvateollisuuteen ja tehokkaiiin kansallisiin kyberturvakyvykkyyksiin. Ohjelman toteutusta seurataan liikenne- ja viestintäministeriössä sekä Turvallisuuskomiteassa ja sen toteutusta tukee kyberturvallisuuden johtamisen koordinaatiomalli.

Pelastakaa Lapset tunnistaa tarpeen kyberturvallisuuden jatkuvaan kehittämiseen ja muistuttaa, että kyberturvallisuuden uhkat koskettavat myös lapsia. Järjestö ilmaisee tyytyväisensä siihen, että digitaalisten turvataitojen opetus kouluissa on huomioitu osana ehdotettuja kehittämistoimenpiteitä. Pelastakaa Lapset huomauttaa kuitenkin, että lasten suojelemiseksi verkkoympäristöissä tarvitaan turvataitojen lisäksi muitakin toimenpiteitä ja ehdottaa lapsiin kohdistuvien uhkien parempaa huomioonottamista toimintaohjelmassa.

Kyberturvallisuuden uhkakuivissa lapset tulee huomioida erityisryhmänä

Verkossa tapahtuva lasten houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin (grooming) ja lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin tuottaminen ja levittäminen ovat merkittäviä uhkia lapsen oikeuksille ja hyvinvoinnille, ja mm. Europolin kyberrikollisuuden torjunnan keskeisiä painopistealueita.

Lapsiin kohdistuu verkossa myös muunlaisia haittoja. Kiusaamisen, häirinnän, kiristämisen ja identiteettivarkauksien uhrin ovat usein lapsia. Lapsiin kohdistuva vihapuhe ja rasismi murentavat uhrinsa itsetuntoa ja hyvinvointia, ja erityisesti nuoret ovat väkivaltaisten ääriryhmien rekrytoinnin tyypillisiä kohteita.

On myös huomioitava, että laajamittaiset, kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat kyberuhkat koskettavat myös lapsia. Lasten yhteys vanhempiin toteutuu nykyisin merkittävässä määrin matkapuhelinten välityksellä. Matkapuhelinverkon kaatuminen suurella alueella voi erottaa lapset vanhemmistaan ja synnyttää erityistä huolta ja konkreettisia vaaratilanteita, erityisesti laajoissa evakuointitilanteissa.

Valtiolla on velvollisuus suojella lapsia kyberuhkilta

Lapsen oikeuksien sopimuksen nojalla valtiolla on erityinen velvollisuus suojella lapsia, ja tämä velvoite koskee myös digitaalisia ympäristöjä ja kyberturvallisuuteen liittyviä uhkia.

Euroopan neuvoston vuonna 2018 jäsenmailleen julkaisemat ohjeet [1] ja vuonna 2021 julkaistava YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen uusi yleiskommentti [2] tarkentavat valtioiden suojeluvelvoitetta digitaalisissa ympäristöissä.

Pelastakaa Lapset ehdottaa, että lapsen oikeudet ja erityisesti niihin sisältyvät oikeudet suojeluun, yksityisyyden suojaan ja sananvapauden huomioidaan kehittämissuunnitelmassa.

Elinkeinoelämä on avainasemassa lapsiin kohdistuvien kyberuhkien torjunnassa

Lapsiin kohdistuvat kyberuhkat toteutuvat pääasiassa joko suorasti tai epäsuorasti yksityisen sektorin tuottamien palveluiden kautta. Edellä mainitut asiakirjat korostavat elinkeinoelämän vastuuta lapsen oikeuksien toteutumisesta ja edellyttävät valtiolta tehokkaita elinkeinoelämään kohdistuvia valvonta- ja seurantatoimia sekä velvoitteita.

Pelastakaa Lapset ehdottaa, että kehittämissuunnitelmassa tunnistetaan elinkeinoelämän vastuu lasten suojelemisesta ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta.

Konkreettisia kehittämissuunnitelmia toimintaohjelmaan

Pelastakaa Lapset ehdottaa seuraavia lisäyksiä ohjelmaan:

- Teeman 1 (Huippuluokan osaaminen) kuvauksessa lapset tulee tunnistaa erityistä huomiota ja suojelua tarvitsevana ryhmänä. Lasten suojelemiseen digitaalisen yhteiskunnan vaaratilanteissa tarvitaan niin ikään erityistä osaamista. Tätä osaamista tulee olla niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin asiantuntijoilla.
- Teemassa 2 (Kiinteä yhteistyö) kuvatussa harjoitustoiminnassa on osana kriittisten arvoketjujen suojaamista huomioitava myös lasten turvallisuuteen ja oikeuksiin liittyvät kysymykset.
- Teemassa 3 (Vahva kotimainen kyberturvateollisuus) mainitussa kansallisessa koordinaatiokeskuksessa tulee olla myös lasten kyberturvallisuuteen liittyvää substanssiosaamista.
- Teemassa 4 (Tehokkaat kansalliset kyberturvakyvykkyudet) tulee huomioida väkivaltaisten ääriyhmien verkkoympäristöissä harjoittama toiminta ja sen aiheuttamat uhkat yhteiskunnan turvallisuudelle (väkivalta, disinformaatio, polarisaatiota vahvistava toiminta jne.). Lisäksi huomio tulee kohdistaa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ehkäisyyn, ilmiön tutkimukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Lopuksi Pelastakaa Lapset muistuttaa, että lapsilla on oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa päätöksissä ja suosittelee, että lapset osallistetaan mielekkäällä tavalla kyberturvallisuutta edistävän toiminnan suunnitteluun, harjoitteluun ja arviointiin.

[1] <https://edoc.coe.int/en/children-and-the-internet/7921-guidelines-to-respect-protect-and-fulfil-the-rights-of-the-child-in-the-digital-environment-recommendation-cmrec20187-of-the-committee-of-ministers.html>

[2]

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/GCChildrensRightsRelationDigitalEnvironment.aspx>

x

Hyytinen Riitta
Pelastakaa Lapset ry

Järventaus Antti
Pelastakaa Lapset ry - Kehittämispäällikkö, Digitaalinen hyvinvointi ja lapsen
oikeudet